

Iz moralnog bogoslovlja.

Noldinovi dokazi za probabilizam.

U časopisu *Divus Thomas* (3. Band I. Heft, März 1925) ocjenjuje D. Prümmer O. P. prvi svezak 17. izdanja Noldinovog djela: *Summa theologiae moralis*.¹ Tom se prilikom naročito zastavlja kod Noldinovog izlaganja moralnih sistema, pa napose traži, da u novom izdanju čitav ovaj odsjek izade popravljen.² Za probabilizam u onakovom izloženom načinu, kako je i u ovom najnovijem izdanju zadržan, nema D. Prümmer, čini se, pohvalne riječi. Izlazi, šta više, da se Noldinu uopće nije posrećilo dokazati svoju tezu o probabilizmu. D. Prümmer jednom napadnom lahkoćom osporava dokaznu snagu svima argumentima, što ih Noldin u potkrepu svoje teze navodi.

D. Prümmer O. P. je tek u ovom izdanju Noldinovog djela ušao u nj kao zastupnik 7. moralnog sistema »compensationis«. Ne gledeći dakle na njegovo zasebno mišljenje u ovoj stvari, koje se oslanja na Mamiera i Pottona, ipak začuđuje, kolikom neskrupuloznosću P. zabacuje Noldinove dokaze za probabilizam!

Za prvi dokaz (*lex dubia non obligat, atqui lex contra quam habetur vera et solida probabilitas, est vere dubia; ergo*) veli: »Offenbar ist das weder ein richtiger Syllogismus noch ein richtiger Beweis«. ³ I više ništa!

Kod drugog dokaza (*ex auctoritate*) tvrdi, da većina bogoslova nije u svako doba stajala za probabilizam. »Das heisst nun doch den geschichtlichen Tatsachen Gewalt Antun.«⁴

Za treći dokaz (*ex approbatione ecclesiae*) veli: »Wer die Entscheidungen obiger vier Päpste (Alexander VII., Innocenz XI., Clemens XI. und Clemens XIII.) besonders aber Clemens XIII. kennt, kommt eher zu der Aussicht des Tübinger Moralprofessor Ant. Koch, der schreibt: Rom hat den Probabilismus nicht verurteilt, aber die Lehre von der opinio probabilior sichtlich begünstigt.«⁵

Protiv ovom umovanju P. Prümmera valja utvrditi, da se Noldinovi dokazi za probabilističku tezu ne obaraju jednom kratkom opaskom, nego samo dobrom brojem protudokazima. Ono što P. navodi za treći dokaz, može da stoji, za spomenute 4 pape, a da ipak ne umanjuje očitu priklonost Rima tezi probabilističkoj. Naročito to vrijedi za onaj period, kad je na dokaze i protudokaze za jedan ili

¹ H. Noldin S. I.: *De principiis theologiae moralis* Ed. XVII. quam recognovit et emendavit A. Schmitt S. I. theol. moralis prof. in univers. oenipontana. Oeniponte 1924. (Fel. Rauch).

² N. n. mj. str. 105.

³ N. n. mj. str. 104.

⁴ Ibidem.

⁵ N. n. mj. str. 105. (*Deutsche Literaturzeitung* 3. Sept. 1904.).

drugi moralni sistem gledano s više objektivnosti, s potrebnom udaljenosti, a s manje temperamenta.

Drugi se dokaz, jer je historički može samo historičkim navodima pobiti. Očito ni P. Prümmer ne misli, da je to učinjeno neverificiranom konstalacijom, da Bartolomej Medina O. P. (1577) sâm svoju probabilističku nauku zove novom!

Što se pak tiče prvog dokaza, to se njegovoj logičkoj ispravnosti i nužnoj konsekvenciji ne da izbjeći nikakovim navlačenjem na stranu. I ako je u prvom redu po sebi jasno, da samo nedvojbeno spoznati zakon veže čovječju volju, valja kao tome jednako uzeti, da nam valja stajati uz zakon i ondje, gdje doduše nema te sasvijem izvjesne sigurnosti, nego je vjerojatnost u najvećem stupnju. Ono, što zovemo opinio probabilissima ili notabiliter probabilior. Za praktički život potpuno iščezava ona strogo tražena diferencija, koja ovakovo mišljenje razlikuje od sasvijem izvjesnoga. Ta je diferencija doista jedva zamjetljiva, praktički dakle tolika, kao da je i nema. Zato je opinio probabilitissima ili notabiliter probabilior isto što i moraliter ili practice certa.

Noldinu je dosta, da je logički nepobitno: samo sigurno spoznati zakon veže volju čovjekovu. Gdje dakle nema te sigurnosti, nadvladauje sloboda. A sigurnost je uzdržana, čim je za slobodnu interpretaciju izvjesno i solidno obrazloženo jedno mišljenje.

Po našim bogoslovskim učilištima slušalo je naše svećenstvo učitelje, koji su u većini zauzimali isto stanovište u ovom pitanju, kako ga eto u 17 izdanja zastupa glasoviti, sada već pokojni, insbruški profesor P. Noldini. Kako su kroz sve duge semestre njegovog plodnog naučavanja mogli ovi argumenti da brane tezu o probabilizmu, tako je jednako mogu da brane i dandanas.

Ljetopisne bilješke.

Žderić o. Filip.

(1680.—1740.)

Žderić o. Filip rođen u Rogotinu 1680., stupi u franjevački red u Zaostrog, 5. XII. 1714. Nakon godinu kušnje bi poslan u Genovu, da uči filozofiju. Kada je svršio nauke u Italiji, povratu se u Zaostrog, kamo je čitav život ostao, izvan što je bio predsjednikom na Sućurju od 25. VII. 1733. do 17. XII. 1734. U Zaostrogu je učiteljevao od 7. XII. 1723. do 24. VI. 1728., te opet 1734. Bijaše vikarom od 20. V. 1730. do 24. VIII. 1732., a starješinom 3. VI. 1736. do 22. VII. 1738. Umrije, 24. VIII. 1740. u 60. godini života.

Kao učenik filozofije u Genovi pod nadzorom o. Josipa de Planis, svojeg učitelja počeo je pisati prvu knjigu »Summularum«, 4. IV. 1717. Format 22×16 cm. Rukopis se čuva o zaostroškom arhivu. U predgovoru ističe, kako je mučno svaku stvar naučiti, pa i filozofiju, stoga treba se njoj posvetiti. Ona ispituje tri umna dje-